

Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasining maqsad va vazifalari

Boshlang'ich ta'lim – bu shaxsning intellektual, ruhiy va axloqiy rivojiga asos bo'luvchi muhim bosqichdir. Ayniqsa, matematika fanining o'rni bu davrda beqiyosdir. Chunki aynan shu bosqichda o'quvchida mantiqiy fikrlash, analiz va sintez qilish, abstrakt tushunchalarni idrok etish, aniqlik va izchillik kabi intellektual faoliyatga oid asosiy ko'nikmalar shakllana boshlaydi. Boshlang'ich ta'limda matematika o'qitish metodikasi – bu faqat bilim berish vositasi emas, balki shaxsni har tomonlama kamol toptirishga xizmat qiladigan pedagogik tizimdir.

Shu sababli, bugungi kunda matematika o'qitish metodikasining maqsad va vazifalarini chuqur o'rganish, uni zamonaviy talablarga moslashtirish, innovatsion texnologiyalar bilan boyitish dolzarb masala bo'lib qolmoqda.

Asosiy qism

1. Metodikaning umumiy maqsadi

Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasining umumiy maqsadi – o'quvchilarda boshlang'ich matematik bilimlarni shakllantirish, ularni mustaqil fikrlashga, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilishga, mantiqiy izchillikda ishlashga o'rgatishdir. Bu maqsad quyidagi tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi:

- **Bilimlarning uzviyligi:** Matematika tushunchalarini bosqichma-bosqich, izchil va mantiqiy ketma-ketlikda o'rgatish.
- **Qobiliyat va ko'nikmalarni rivojlantirish:** Tafakkur, xotira, diqqat, tez fikrlash, umumlashtirish va guruhlash ko'nikmalarini shakllantirish.
- **Ijodkorlikni qo'llab-quvvatlash:** Har bir o'quvchining o'z fikrini erkin ifoda etishi, yangicha yondashuvlar taklif qilishiga imkon yaratish.

2. Matematika o'qitish metodikasining asosiy vazifalari

Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasining quyidagi asosiy vazifalari mavjud:

2.1. Bilim berish vazifasi

Bu vazifa o'quvchilarga matematik tushunchalarni (sonlar, arifmetik amallar, geometrik shakllar, o'lchov birliklari, matematik bog'lanishlar va h.k.) tushunarli va aniq yetkazish, ularni amaliyotda qo'llay olish ko'nikmasini shakllantirishni nazarda tutadi. Shuningdek:

- Matematik terminlar va belgilarni o'rgatish;
- Grafiklar, jadvallar bilan ishlashga o'rgatish;
- Arifmetik amallarni to'g'ri bajarish malakasini shakllantirish kiradi.

2.2. Tarbiyaviy vazifa

Dars jarayonida o'quvchilarning irodaviy sifatlarini, mas'uliyat hissini, tartiblilik va aniqlikni, mehnatsevarlik va o'ziga ishonchni tarbiyalash muhim hisoblanadi. Shuningdek:

- Guruhda ishlash madaniyatini shakllantirish;
- Bahslashish, muhokama qilish madaniyatini tarbiyalash;
- Axloqiy qadriyatlarni mustahkamlash.

2.3. Rivojlantiruvchi vazifa

Matematika darslari bolaning fikrlash faoliyatini rivojlantirish uchun katta imkoniyat yaratadi. Rivojlantiruvchi vazifa quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Analitik va sintetik fikrlashni rivojlantirish;
- Muammoli vaziyatlarni hal qilish malakasini mustahkamlash;
- Qiyoslash, guruhlash, umumlashtirish ko'nikmalarini shakllantirish.

2.4. Amaliy (pragmatik) vazifa

O'quvchilar olgan bilimlarini real hayotiy vaziyatlarda qo'llay olishga o'rganishlari lozim. Masalan:

- Kundalik hisob-kitob ishlarida matematik bilimdan foydalanish;

- Hajm, vaqt, masofa, tezlik kabi tushunchalarni hayotga tadbiq qilish;
- Grafikalar orqali ma'lumotlarni tahlil qilish.

3. Boshlang'ich sinflarda qo'llaniladigan metodlar va yondashuvlar

Zamonaviy boshlang'ich ta'lim metodikasi turli pedagogik yondashuv va metodlarni uyg'un qo'llashni talab qiladi. Ulardan ba'zilari:

3.1. Faol o'qitish metodlari

- Muammoli savollar;
- Dialogik muloqot;
- Rolli o'yinlar;
- Dastlabki tahlilga asoslangan topshiriqlar.

3.2. Vizual metodlar

- Ko'rgazmali vositalar (kartochkalar, maketlar, diagrammalar);
- Interaktiv doskalar va multimedia materiallari;
- Rangli sxemalar va chizmalar.

3.3. Diferensial yondashuv

Har bir o'quvchining individual o'ziga xosligini inobatga olib, ularning qiziqishi, qobiliyati va psixologik holatidan kelib chiqib dars rejalashtiriladi.

3.4. Integratsiyalashgan yondashuv

Matematika fanini boshqa fanlar bilan bog'liq holda o'qitish (masalan, tabiatshunoslik, texnologiya, musiqa). Bu o'quvchilarning fanlararo tafakkurini rivojlantiradi.

Xulosa

Boshlang'ich ta'limda matematika o'qitish metodikasi o'z oldiga keng qamrovli, ko'p yo'nalishli maqsad va vazifalarni qo'yadi. Bu metodika nafaqat o'quvchilarga boshlang'ich matematik bilimlarni berishni, balki ularning shaxsiy rivoji, fikrlash doirasi, amaliy ko'nikmalari va ijtimoiy faoliyatga tayyorligini shakllantirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar, innovatsion texnologiyalar, milliy qadriyatlarga asoslangan yondashuv orqali boshlang'ich sinf o'quvchisida matematika faniga qiziqish uyg'otish, uni mustaqil o'rganishga motivatsiya qilish va ijodiy fikr yurita oladigan shaxs sifatida tarbiyalash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xodjayev N. "Boshlang'ich ta'lim metodikasi", Toshkent: O'qituvchi, 2021.
2. Mavlonova R.X. "Zamonaviy dars va uning texnologiyasi", Toshkent, 2020.
3. Abdullaeva M. "Matematika o'qitish metodikasi", Toshkent, 2022.
4. Vygotskiy L.S. "Pedagogik psixologiya", Moskva, 2020.
5. Davlat ta'lim standarti (DTM) – Boshlang'ich ta'lim bo'yicha o'quv dasturi, 2023.
6. Islamova, F. (2024). ЯНГИЛАНАЁТГАН ЖАМИЯТДА ЎЎИЛ БОЛАЛАРНИ ХУНАРМАНДЧИЛИК АСОСИДА МУСТАҚИЛ ОИЛАВИЙ ҲАЁТГА ТАЙЁРЛАШДА ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВ. Nordic_Press, 3(0003).
7. Shomurodova, S., & Muratova, A. (2025). ALEKSANDR SERGEYEVICH PUSHKIN ERTAKLARI VA O'ZBEK XALQ OG'ZAKI IJODI. Nordic_Press, 8(0008).
8. Миралиева, Д. Т., Мусаева, Н. М., Зияев, А. С., & Шодманова, Ш. С. (2015). ФОРМИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ КАК ФАКТОРА УСПЕШНОСТИ ЛИЧНОСТИ. In ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: МОДЕРНИЗАЦИОННЫЕ АСПЕКТЫ (pp. 103-121).
9. Shomurodova, S. (2024). Yosh avlodni mafkuraviy tahdidlardan himoya qilishda badiiy adabiyotning o'rni. Nordic_Press, 3(0003).
10. Yulbarsov, O.

(2024). Korpus–leksikografik ma’lumotlar bazasi uchun lingvistik instrument sifatida. Nordic_Press, 3(0003).